

Kovács Katalin (Piliscsaba, Pázmány Péter Katolikus Egyetem): *Bethlen Gábor külpolitikai törekvései ügynökhálózata tükrében*

Bethlen Gábor talán a szakirodalom által leggyakrabban említett erdélyi fejedelem. Elért eredményeihez szükséges volt bevetnie minden diplomáciai fortélyát, kiváló érzékel tudott egyensúlyozni a Porta, a magyarországi területek és a császári udvar között. Ehhez tisztában kellett lennie az európai erőviszonyokkal, külföldi támogatók után kellett tapogatóznia, akik segítenék ügyét, pontos információkkal kellett rendelkeznie, melyeket mindvégig a háttérben maradó magyar és külföldi ügynökei révén sikerült beszereznie. Egész külföldi ügynöki hálózatot sikerült kialakítania, melynek működése fölött az egyébként bőséges szakirodalom mindez idáig átsiklott meglehetősen nyugati diplomatáinak hézagos említésével.

Az információtörténet, az „ügynökök” és ügynökhálózatok kutatása viszonylag új irány a történettudományban. Bár korábban is foglalkoztak követekkel, külpolitikai szerepükkel, kiadtak diplomáciai levelezéseket; de az ügynökök által működtetett hálózatok vizsgálata még viszonylag szűz terület. Ezt látszanak igazolni azok a friss európai projektek, amelyek ezek tanulmányozását tűzték ki célul.¹

Előadásomban Bethlen Gábor néhány európai ügynökének szerepét vizsgálom meg, akik egy előrelátóan kiépített hálózatba illeszkedtek bele: a tapasztalt diplomatákat és erdélyi nemeseket: Cseffey Lászlót, Bornemisza Ferencet, Liszti Ferencet, Zeller Mártont, illetve a németalföldi származású velencei kereskedőt, Daniel Nijst.²

Bethlen ügynökei sokrétű szerepet töltöttek be: követek, diplomaták, bankárok, kereskedők és diákok voltak gyakran egy személyben. Céлом nemcsak az egyes személyek külön-külön való vizsgálata, hanem az általuk alkotott hálózat feltérképezése. A teljesség igénye nélkül csupán néhányat emelek ki és mutatok be a fejedelem feltételezett ügynökei közül reprezentatív példaként használva fel őket. Vizsgálatom kiindulópontját Bethlen Péter és nemesi társai peregrinációja adja, melynek követése révén rábukkantam a fent említett nyomokban járó ügynökökre.

¹ Ld. a *Double Agents: Cultural and Political Brokerage in Early Modern Europe* 2002-2007-ig tartó kutatási projekt vagy a 2006-2007-es „*Cultural Exchange in Early Modern Europe*” címet viselő négy kötetben kiadott sorozat.

² Bethlen bankári szolgáltatásait vehette igénybe, így támogatva pénzzel a Padovába küldött erdélyi diákokat. A fejedelem vele való kapcsolatával a szakirodalom eddig nem foglalkozott.